

УДК 271.4-23-287-234 (092) Мудрий Софрон
DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.4>.

СВЯТЕ ПИСЬМО ЯК ОСОБЛИВА СФЕРА ЗАЦІКАВЛЕННЯ НАУКОВОЇ, ПРОПОВІДНИЦЬКОЇ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЄПИСКОПА СОФРОНА МУДРОГО

ЯЦИШИН Андрій

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна*

e-mail: yatsyshyn.a@ifai.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1806-3603>

ТИМКІВ Людмила

*Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна*

e-mail: liudmylatymkiv@gmail.com

Бібліографічний опис статті: Яцишин А., Тимків Л. (2024). Святе Письмо як особлива сфера зацікавлення наукової, проповідницької та перекладацької діяльності єпископа Софрона Мудрого. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 47 - 53. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.4>.

У статті проаналізовано наукову, перекладацьку та проповідницьку діяльність владика Софрона Мудрого, яка базувалася на Святому Письмі. Виокремлено основні аспекти його діяльності як за кордоном, так і в Україні. Досліджено основні праці, у яких Святе Письмо є особливою сферою його зацікавлень. Висвітлено застосування біблійних текстів у промовах на різних наукових конференціях, а також – у численній кількості його проповідей. Акцентовано на важливості перекладацької діяльності у сфері богослов'я. Звернено увагу на роль владика Софрона Мудрого у керівництві перекладу «Словника біблійного богослов'я» українською мовою.

Ключові слова: Софрон Мудрий, владика, УГКЦ, Святе Письмо, переклад, проповідництво, наукова робота, словник біблійного богослов'я.

HOLY SCRIPTURE AS A SPECIAL AREA OF INTEREST IN THE SCHOLARLY, PREACHING AND TRANSLATION ACTIVITIES OF BISHOP SOPHRON MUDRYI

The article analyses the scientific, translation and preaching activities of Bishop Sophron Mudryi, which were based on the Holy Scripture. The main aspects of his activity both abroad and in Ukraine are highlighted. The main works in which the Holy Scriptures are a special area of his interest are studied. The use of biblical texts in speeches at various scientific conferences, as well as in a large number of his sermons, is highlighted. Emphasis is placed on the importance of translation activity

in the field of theology. Attention is drawn to the role of Bishop Sophron Mudryi in guiding the translation of the Dictionary of Biblical Theology into Ukrainian.

Keywords: Sophron Mudryi, bishop, UGCC, Holy Scripture, translation, preaching, scientific work, biblical theology.

Постановка проблеми. Святе Письмо є Книгою, яка ніколи не втрачає своєї актуальності та не перестає бути об'єктом дослідження і тлумачення в працях науковців. До таких людей ми можемо впевнено залічити владика Софрона Мудрого, який протягом свого життя долучився як до записів текстів Святого Письма, так і до видання праць, присвячених проповідництву, що базоване на біблійних текстах. Також важливо зауважити, що під керівництвом владика Софрона було видано українською мовою переклад одного із найбільш змістовних словників біблійного богослов'я, що стало свідченням підняття української науки загалом та богослов'я і перекладацької діяльності зокрема.

Дослідженням різних аспектів діяльності владика Софрона Мудрого займалися О. Каськів, Р. Горбань, Р. Делятинський та інші. Варто зауважити, що поки що не написано окремих праць, які би підсумовували зацікавлення владика Софрона Святим Письмом та були спрямовані на вивчення його діяльності, пов'язаної із цією тематикою.

Метою роботи. Висвітлити зацікавлення владика Софрона Мудрого Святим Письмом, проілюструвати використання ним біблійних текстів, цитат та алегорій у проповідях та промовах, згадати про запис біблійних текстів на фонокасети та про перекладацьку діяльність у сфері біблійного богослов'я, яка велася під його керівництвом.

Виклад основного матеріалу. Владика Софрон Мудрий народився 27 листопада 1923 року у місті Золочеві. 1942-1944 роки стали для нього періодом вивчення електричної інженерії. Наступні десятиліття його життя позначені постійною діяльністю в еміграції, що тривала аж до 1994 року. 18 лютого 1949 року вступає до монастиря Чину святого Василя Великого (ЧСВВ), де 14 січня 1955 року складає вічні обіти. 25 грудня 1958 року відбулися ієрейські свячення Софрона Мудрого. 1959 року здобуває ліцензіат із богослов'я, а 1964 року – докторат канонічного права. Протягом 1960-1974 років перебуває на посаді віцеректора, а від 1974 до 1994 років – ректора Української Папської Колегії Святого Йосафата. 2 березня 1996 року відбулося призначення на посаду єпископа-коад'ютора Івано-Франківської єпархії Української греко-католицької церкви, а хіротонія відбулася 12 травня 1996 року. Через півтора року – 22 грудня 1997 року – його було інтронізовано на правлячого архієрея Івано-Франківської єпархії УГКЦ. 2005 року пішов на емературу, а 31 жовтня 2014 року помер у місті Івано-Франківську¹. У межах цієї статті зосередимо свою увагу на короткому викладі місця Святого Письма у житті владика Софрона

¹ Владика Софрон Мудрий. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/> (дата звернення: 17.11.2023).

Мудрого як однієї із важливих сфер зацікавлення в його проповідницькій, науковій та перекладацькій діяльності.

Під час дослідження діяльності владика Софрона Мудрого у різні періоди його життя постійно натрапляємо на зацікавлення Святим Письмом та проповідництвом, яке також було безпосередньо із ним пов'язаним. У своїй книзі «Під опікою Божого Провидіння» владика Софрон пригадує про те, як у 1980-их роках ним разом із Леонідом Алексійчуком було здійснено запис цілого Святого Письма Нового Завіту, Псалтиря, а також – певні частини Старого Завіту. Протягом кількох років вдалося видати цілий Новий Завіт у двадцяти чотирьох фонокасетах, що стало позитивним фактором розвитку радіопередач. Згодом вийшли касети із записом вибраних частин Святого Письма Старого Завіту, а на ювілейні святкування 1000-ліття Хрещення Русі-України – запис Книги Псалмів у восьми касетах ².

Величезну кількість подій та заходів владика Софрон провів не лише церковного, але й національного характеру. Проте навіть на таких заходах він наголошував на важливості поєднання національного та християнського виховань і часто наводив цитати та приклади зі Святого Письма. Яскравим підтвердженням цього є його доповідь «Церква в Україні на початку ХХІ століття», виголошена на засіданні Круглого столу «Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин» у Києві 23 жовтня 2001 року. Він вказує тут на принципи взаємодії між Церквою та державою, які відображені у словах Ісуса Христа (Мт. 22:21; Мр. 12:17; Ів. 12:14; Мт. 5:25; Ів. 19:11) та інших книг Нового Завіту (Рим. 13:1-7; Діян. 4:19) ³.

Робота на українській філії Радіо «Ватикан» сприяла тому, що владика Софрон видав велику кількість збірників проповідей, які мали міцний фундамент – Святе Письмо. «Недільна Благовість» (1972 рік), «Символ Віри» (1972 рік), «Добра Новина» (1973 рік), «Благовість спасіння» (1975 рік), «Заповіді Божі і Церковні» (1976 рік) – це все перелік збірників проповідей, що вийшли з-під пера владика Софрона протягом 1970 років минулого століття ⁴.

Варто проаналізувати кілька збірників його проповідей, щоби на правду зрозуміти, наскільки великим було захоплення Святим Письмом, а головне – переживання цих текстів самим владикою Софроном Мудрим. У «Недільній Благовісті», тобто у збірнику проповідей на всі неділі року, кожна проповідь розпочинається із подання цитати зі Святого Письма в епіграфі. Наприкінці також подається найбільш промовистий уривок із читання Апостола, а в самому тексті проповіді постійно цитуються різноманітні старозавітні та новозавітні тексти і наводяться приклади зі Святого Письма. Це свідчить про те, що основою проповідей владика Софрона ще тоді, коли він був священником, були тексти Святого Письма ⁵.

² Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 86-87.

³ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. С. 161-168.

⁴ Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. № 9-10 (7). С. 156.

⁵ Мудрий С. Недільна благовість. Недільні радіопроповіді з Ватикану. Рим: Видавництво ОО Василян, 1970. 300 с.

На початку ХХІ століття виходять у світ три збірники проповідей владики Софрона – «Духовні бесіди». Практично кожна із 16 бесід першої частини насичена біблійними цитатами та розглядом подій, які стають нам правдивими дороговказами у житті. Фактично третина бесід присвячена покликанню апостолів, а також – їхній діяльності. У цих проповідях владики Софрон висвітлює за допомогою текстів Нового Завіту життя та діяльність апостолів і подає коротке повчання про їхні чесноти чи падіння. Це є чудовий спосіб тлумачення Святого Письма у проповідях, вдало застосований саме щодо апостолів⁶.

У другій частині «Духовних бесід», яка складається із 13 проповідей, можемо побачити акцент на висвітленні того, Ким є Ісус Христос, що Він відкрив для людства, а також – як ми маємо Його наслідувати та як дійти до злуки з Отцем Небесним. Ця частина заповнена посиланням на тексти не лише Нового Завіту, але й має значну кількість цитат зі Старого Завіту⁷.

Третя частина складається із 14 бесід та стосується здебільшого чеснот. У цих проповідях переважають цитування Послань апостола Павла, проте часто згадуються інші тексти Святого Письма як Нового, так і Старого Завітів. Цінність цієї частини є особливо в тому, що в ній лаконічно висвітлено основні чесноти за допомогою біблійних текстів та їхнього чіткого та зрозумілого пояснення⁸.

Чергова книга, яка має Святе Письмо як свою основу – це «Святі тайни: проповіді». У ній написано владикою Софроном значну частину проповідей. Одна вступна наука, одна проповідь про Тайну Хрещення, три – про Тайну Єлеопомазання, три – про Тайну Священства, а також – одинадцять про Тайну Подружжя. Потрібно зауважити, що для цих проповідей двома основними джерелами є Кодекс канонів Східних Церков та Святе Письмо. Особливо велику кількість цитат зі Святого Письма та посилань на певні тексти ми можемо побачити у тих проповідях, які стосуються Тайни Священства⁹.

У своїй праці «Проповідництво і катехитика» владики Софрон докладно описує історію проповідництва, основні складові проповідей, елементи, які у ній використовуються, види проповідей, а також – якості проповідника. Часто на сторінках цієї книги можемо відчитати посилання на тексти Святого Письма. Використовуються вони як приклад для того, що біблійні цитати стають основою для проповідей, а також – як приклад застосування певних літературних прийомів. Ця праця показує нам, що Святе Письмо є одним із основних джерел для проповідей¹⁰.

Із усього вищепереліченого можемо дійти висновку, що Святе Письмо стало для владики Софрона фундаментом його проповідей та його праць, присвячених цій тематиці.

⁶ Мудрий С. Духовні бесіди. Жовква: Місіонер, 2011. 168 с.

⁷ Мудрий С. Духовні бесіди Книга друга. Жовква: Місіонер, 2011. 136 с.

⁸ Мудрий С. Духовні бесіди. Книга третя. Жовква: Місіонер, 2011. 112 с.

⁹ Святі Тайни: Проповіді. Жовква: Місіонер, 2012. 296 с.

¹⁰ Мудрий С. Проповідництво і катехитика. Івано-Франківськ: Івано-Франківська Теологічна Академія, 2006. 196 с.

Варто перейти до ще однієї складової, яка іде після записування на касети біблійних текстів та проповідництва – перекладів у галузі біблійного богослов'я, що вміщене у загальне *missio* Католицької Церкви щодо перекладу Святого Письма на різні мови та популяризацію Біблії. Спершу необхідно зробити короткий вступ про значення перекладацької та інтерпретаторської діяльності для нашої Церкви.

Надзвичайно важливою складовою діяльності у кожній сфері є використання джерел національними мовами. Святе Письмо – це основна книга не лише для тих, хто фахово вивчає біблійне богослов'я, але і для всіх християн, тому насправді важливим є наявність перекладу Біблії кожною мовою. Переклад Святого Письма – це прояв інкультурації, тобто узгодження загальнохристиянських норм, цінностей, джерел та традицій із місцевими культурами та мовами. Папа Бенедикт XVI у своєму апостольському повчанні «*Verbum Domini*» вказує на необхідності перекладу Святого Письма національними мовами. Кожен народ має мати переклад Біблії своєю мовою, щоби якнайкраще пізнати Слово Боже¹¹.

У документах Другого Ватиканського Собору (Апостольській Конституції *Dei Verbum*) ідеться про необхідність доступності Слова Божого для усіх людей. Це повинне забезпечуватися Церквою, яка має готувати переклади Святого Письма різними мовами¹². Також важливо виокремити момент, який стосується того, що переклади мають супроводжуватися необхідними та достатніми поясненнями. Це спричинене тим, що вірні мають мати міцну основу та з користю ознайомлюватися із Святим Письмом та наповнюватися духом, у якому воно написано.¹³

Варто зауважити, що владика Софрон Мудрий був головним редактором перекладу «Словника біблійного богослов'я» Ксав'є Леона-Дюфура українською мовою. У передмові до українськомовного видання, яку написав сам владика, ми бачимо його невимовну радість від того, що рідною мовою буде видано не тільки Святе Письмо, але і потужний та змістовний словник, у якому докладно описано значну кількість термінів зі Святого Письма¹⁴.

Переклад Словника Біблійного Богослов'я під редакцією Xavier Leon-Dufour здійснений у дусі Другого Ватиканського Собору та його настійливого бажання зробити Слово Боже доступним для всіх народів. Зайвим буде наголошувати на виняткових якостях Словника біблійного богослов'я, опублікованого видавництвом Editions du Cerf у 1962 р. командою з 70 франкомовних екзегетів під керівництвом отця Xavier. Твір радо був прийнятий широкую аудиторією – від біблістів, священників, мирян і всіх зацікавлених осіб. Серед усіх біблійних словників, енциклопедій чи лексиконів цей словник є свого роду сукупністю біблійного богослов'я, яка вражає великою кількістю використаних матеріалів та джерельної бази, ясністю думки в органічному

¹¹ Бенедикт XVI. *Verbum Domini*. Львів: Свічадо, 2011. С. 165-166.

¹² Догматична Конституція про Боже Об'явлення *Dei verbum*. 22.

¹³ Догматична Конституція про Боже Об'явлення *Dei verbum*. 25.

¹⁴ Леон-Дюфур К. Словник біблійного богослов'я. Заг. ред. Мудрий С. Місіонер, 1996. 936 с.

поєднанні голосів великої кількості співпрацівників та екзегетів Католицької Церкви. Словник Біблійного Богослов'я є універсальним незамінним засобом консультації та оновлення завжди актуальних та різноманітних понять, що стосуються тексту Біблії, біблійної екзегези та біблійного богослов'я. Даний словник відобразив багатогранний зміст Біблії у більш однорідний та уніфікований з точки зору охоплюваних тем спосіб. У цьому словнику проаналізовано велику кількість термінів, які будуть корисні не лише для богословів, але і для вірних, які цікавляться Святим Письмом. Ці тлумачення тут переплетені із Симфонією Святого Письма та із тлумачними словниками.

У передмові владика також зауважує, що для відродження християнства в Україні потрібно перекладати та видавати найкращі богословські праці – довідники, словники, книги, які написані як Західними богословами, так і Східними богословами¹⁵. Багатолітня праця комісії під керівництвом владика Софрона Мудрого принесла на правду важливі плоди, адже словник на кілька сотень сторінок – це потужна праця, яка дає можливість виокремити для себе багато корисного та цікавого у сфері біблійного богослов'я¹⁶.

Висновки. Ціле життя владика Софрона Мудрого було присвячене служінню ближнім та Богові. Одним із аспектів його служіння є наукова діяльність, серед якої варто виділити зацікавлення тематикою біблійного богослов'я. Протягом свого життя він промовив кілька тисяч проповідей, виступив із кількома сотнями промов на важливих подіях, написав багато збірників проповідей, які базувалися на Святому Письмі. Під час діяльності у Римі владика, який тоді був ще отцем проводив запис біблійних текстів на фонокасети. Ще одна вагома частина його діяльності – це перекладацька справа. Владика Софрон був керівником групи перекладачів «Словника біблійного богослов'я», який висвітлює велику кількість біблійних термінів українською мовою та стає у нагоді як священнослужителям, так і мирянам. Ці всі види діяльності владика Софрона Мудрого засвідчують нам його невтомну працю та зацікавлення великою кількістю різних сфер, серед яких вагоме місце посідає Святе Письмо та його дослідження, переклад та тлумачення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бенедикт XVI. *Verbum Domini*. Львів: Свічадо, 2011. 176 с.
2. Владика Софрон Мудрий. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryu-472/> (дата звернення: 17.11.2023).
3. Догматична Конституція про Боже Об'явлення *Dei verbum*.
4. Леон-Дюфур К. Словник біблійного богослов'я / пер. з франц. Мудрий С. Рим-Львів: Місіонер, 1996. 936 с.
5. Мудрий С. Духовні бесіди Книга друга. Жовква: Місіонер, 2011. 136 с.
6. Мудрий С. Духовні бесіди. Жовква: Місіонер, 2011. 168 с.
7. Мудрий С. Духовні бесіди. Книга третя. Жовква: Місіонер, 2011. 112 с.

¹⁵ Леон-Дюфур К. Словник біблійного богослов'я. Заг. ред. Мудрий С. Місіонер, 1996. С. 4.

¹⁶ Леон-Дюфур К. Словник біблійного богослов'я. Заг. ред. Мудрий С. Місіонер, 1996. С. 4-5.

8. Мудрий С. Недільна благовість. Недільні радіопроповіді з Ватикану. Рим: Видавництво ОО Василян, 1970. 300 с.
9. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. 216 с.
10. Мудрий С. Проповідництво і катехитика. Івано-Франківськ: Івано-Франківська Теологічна Академія, 2006. 196 с.
11. Святі Тайни: Проповіді. Жовква: Місіонер, 2012. 296.
12. Ципердюк І. Роль єпископа Софрона Мудрого у становленні та розвитку української редакції радіо «Ватикан». *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2016. № 9-10 (7). С. 154-159.

REFERENCES

1. Benedykt XVI. *Verbum Domini*. Lviv: Svichado, 2011. 176 s.
2. Vladyka Sofron Mudryi. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryi-472/> (data zvernennia: 17.11.2023).
3. *Dohmatychna Konstytutsiia pro Bozhe Ob'iavlennia Dei verbum*.
4. Leon-Diufur K. *Slovnnyk bibliinoho bohoslovia / per. z frants. Mudryi S. Rym-Lviv: Misioner, 1996. 936 s.*
5. Mudryi S. *Dukhovni besidy Knyha druha*. Zhovkva: Misioner, 2011. 136 s.
6. Mudryi S. *Dukhovni besidy*. Zhovkva: Misioner, 2011. 168 s.
7. Mudryi S. *Dukhovni besidy. Knyha tretia*. Zhovkva: Misioner, 2011. 112 s.
8. Mudryi S. *Nedilna blahovist. Nedilni radiopropovidi z Vatykanu*. Rym: Vydavnytstvo OO Vasyliian, 1970. 300 s.
9. Mudryi S. *Pid opikoju Bozhoho Provydinnia*. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2008. 216 s.
10. Mudryi S. *Propovidnytstvo i katekhytyka*. Ivano-Frankivsk: Ivano-Frankivska Teolohichna Akademiia, 2006. 196 s.
11. *Sviati Tainy: Propovidi*. Zhovkva: Misioner, 2012. 296.
12. Tsyperdiuk I. *Rol yepyskopa Sofrona Mudroho u stanovlenni ta rozvytku ukrainskoi redaktsii radio «Vatykan»*. *Masova komunikatsiia: istoriia, sohodennia, perspektyvy*. 2016. № 9-10 (7). S. 154-159.

*Стаття надійшла до редакції 28.11.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 14.12.2023 р*